

Nya steg för fri rörlighet

September 2010

Inledning

Det är inte så länge sedan vi i Sverige behövde pass för att röra oss inom landet. Det är heller inte länge sedan bönderna som ville sälja sina varor i staden var tvungna att betala tull för att komma till marknaden. Det kan framstå som en värld som sedan länge är borta. Det är den mycket riktigt, till en del. De gränser och barriärer som försvårade en verkligt fri rörlighet inom landet är förpassad till historien och vi kan i någon mån skratta åt påfundet att ha murar för hur svenskar fick röra sig i landet.

Vi har också kommit att se det som en självklarhet att vi inom Norden i årtionden kunnat röra oss utan gränshinder och vi har på bara 15 år blivit vid med att vi inom den Europeiska Unionen kan röra oss fritt.

Ingen skulle i dag vilja sätta upp den typen av historiska barriärer mellan människor och deras möjlighet att fritt få bedriva verksamhet, flytta eller bara röra sig över gränserna av rent intresse. Särskilt i dag när vi med datorns hjälp kan jobba i princip lika bra från Dalarna som från Stockholm, eller varför inte från London?

Människan anpassar sig med svåra kval till inskränkt frihet. Med lätthet anpassar hon sig till ökad frihet. Därför kan vi se på historien som något barockt, märkligt och något långt bort. Även när det gäller så kort tid som den vi varit medlemmar av EU.

Trots detta missar vi ofta det större perspektivet där det i allt västenligt fortfarande ser likadant ut som det gjorde för oss i historien. Som svenska medborgare har vi en otroligt stor grad av frihet att röra oss i världen. Värre är det för många andra från andra länder. Värst är det kanske för dem som är i störst behov av att flytta sig för att fly ifrån konflikt, förföljelse, söka sig en annan framtid, jobba eller att flytta för kärlekens skull. Människor kan i vår värld idag år 2010 fortfarande inte röra sig fritt mellan länder.

Det är en grundläggande irrationalitet och rädsla som ligger till grund för skapandet av gränser och tullar. Det är samma inskränkta logik bakom gränser som hindrar människors rörlighet som fackförbundet Byggnads använde när de i Vaxholm skrek "Go home!" till lettiska byggnadsarbetare. Det var inte en handling som byggde på en förståelse av viljan hos dessa byggnadsarbetare att höja sin och sin familjs levnadsstandard genom att röra sig över gränser utan det byggde på en grundläggande, nästan primitiv, rädsla för att de – de andra – ska ta våra jobb.

Den rädslan, rädslan för något främmande och obekant, är den som gör att vi försöker att skydda oss med regler för hur man får röra sig över gränserna. Centerpartiet är i grunden för en fri rörlighet för alla men inser att vägen dit kan vara lång, men målet ska vi inte tappa. Administrativa gränser kommer alltid att finnas för att klargöra jurisdiktion, äganderätt och ansvar. Men de gränser som hindrar fri rörlighet för människor är endast ett låtsat skydd som skadar oss själva.

Genom att begränsa människors frihet att röra sig över gränser tror vi att vi skapar en trygghet för oss själva. Att vi skapar en trygghet för våra jobb. Att vi skapar en trygghet för vår kultur. Den som hävdar att rörligheten måste regleras ser människor som problem, belastning och hinder. Inte som möjligheter, mål och tillgångar.

Det finns en tydlig underton i begränsningen av människors frihet av ett olustigt slag, som bygger på att människor är födda till en bestämd roll som aldrig kan ändras. Men är det något vi lärt i takt med att samhället utvecklats så är det att det är människors kraft som skapar förändring och inte hennes nuvarande position. Den som är fattig idag kan vara rik imorgon och vice versa. Den som kommer utan utbildning kan vara morgondagens professor. Ur de svagaste förhållanden kan de starkaste rörelser, företag och idéer växa.

Allt detta går vi miste om när vi begränsar människors möjlighet att röra sig. Därtill förnekar vi det som allt fler kommit till insikt om. De som utvandrat till ett annat land sänder resurser till nära och kära som utgör oumbärliga livsnödvändiga ekonomiska tillskott. Det är också pengar som inte hamnar i felaktiga fickor hos korrupta regimer utan som når gräsrotter och kan leda till möjliggörande av skolgång för barn eller syskon, bättre hälsa, höjd levnadsstandard och lokala företag hos de anhöriga som är kvar i hemlandet.

Genom att hindra rörligheten säger vi inte bara nej till det personerna i fråga med bidrar till här, vi försvårar också utvecklingen i de ofta fattigare hemländerna. Allt fler migranter rör sig också över gränserna mer än en gång. Slarvigt uttryckt kallas det i dag för cirkulär migration. En del migrerar mellan flera länder. Många av dem återvänder så småningom till ursprungslandet med ny kunskap och kraft att delta i landets framtidsbygge. Andra stannar i det första landet de utvandrat till eller fortsätter till andra länder och samlar på sig kunskap och kompetens.

Vi talar ibland om den stora utvandringen från Sverige till det nya landet i väst i slutet av 1800-talet. Det var lika självklart för många svenskar att utvandra och lämna ett ineffektivt land drabbat av missväxt, som det var för USA att välkomna dessa utvandrare. Ett land skulle byggas och folk behövdes. De allra flesta var fattiga, utan språkkunskaper och med små eller inga resurser efter resan över Atlanten. Det är de utvandrarerna som med hopp om en ny framtid har byggt USA till världens mäktigaste land.

När vi sätter migrationen och människors fria rörlighet i detta perspektiv framstår viseringsregler och gränser som allt märkligare. Centerpartiets engagemang som det första partiet i Sverige att förorda ett arbetskraftsinvandringssystem var ett steg i rätt riktning. Vi var också de som hade det tydligaste och tidigaste engagemanget gentemot övergångsregler när andra partier i Sverige var rädda för att våra vänner ifrån andra EU-länder skulle komma i enorma antal till oss om övergångsregler inte infördes. Under den borgerliga regeringen har vi kunnat införa världens mest generösa system för arbetskraftsinvandring – inte perfekt men mycket bra – som möjliggör ökad rörlighet. Det finns anledning att se över arbetskraftsinvandringen och göra den än mer generös.

Mitt i den kristid vi precis är på väg ur har tusentals människor kunnat få jobb i Sverige. De har inte tagit jobb från personer som redan finns i landet och vi pratar inte om svart arbetskraft utan arbetskraftsinvandrarerna har fyllt hål på arbetsmarknaden som vi inte klarat av att fylla själva. De tusentals människor som kommit hit har bidragit till ett Sverige i lågkonjunktur och de har kunnat sända hem pengar till anhöriga samtidigt som de har kunnat utvecklas i sitt yrke och fått ny kunskap. De har gett de arbetsplatser de kommit till möjligheten att vara effektivare och i ett antal fall kunna utveckla verksamheten på ett sätt företagen inte kunnat göra utan arbetskraftsinvandrarerna och deras kompetens.

Utän arbetskraftsinvandringsreformen hade vi förlorat skatteintäkter, erfarenhetsutbyte, effektivitet och ett antal företag hade inte kunnat göra satsningar. Samtidigt hade människor inte fått möjligheten till jobb och att sända ekonomiska stöd hemåt. Ingen hade tjänat på att vi inte infört detta system. Det hade bara funnits förlorare.

EU har också sett fördelen med arbetskraftsinvandringen och infört en begränsad form kallad Blue Card som bara gäller så kallad kvalificerad arbetskraft. Centerpartiet har i Alliansregeringen kunnat medverka i denna riktning men också varit tydligt med att vi vill se samma generösa system i EU som vi har i Sverige. Vi är tack vare Centerpartiets tidiga ställningstagande och deltagande i regeringen en drivande kraft för att skapa ett öppnare Europa.

Arbetet för fri förlighet får dock inte stanna vid de system vi nu utvecklar. Vi har fortfarande enorma begränsningar i viseringssystemen som i efterbörden av 11:e septemberattacken kommit att hårdna allt mer.

Det har på senare år blivit allt tydligare att multikulturella arbetsplatser med många olika personligheter och livsstilar är de mest dynamiska arbetsplatserna och att de också leder till ett ökat skapande. Samma effekt speglar samhället i stort. Där respekt för varandras likheter och olikheter råder kan vi ta intryck av varandra och låta oss inspireras och därmed få en ökad kreativitet. Det finns med andra ord en lång rad fördelar med rörlighet som inte bara bekämpar fördomar, utan som också leder utvecklingen vidare på ett sätt som inte är direkt mätbart i kronor och ören.

Centerpartiet har en lång tradition av arbete för rättstatsprinciper och mänskliga rättigheter. Det arbetet måste fortgå och arbetet för den fria rörligheten kan inte skiljas från detta. Det handlar dels om den fria rörligheten för både män och kvinnor där vi vet att det i dagens värld finns enorma skillnader. Dels i ekonomiska begränsningar som kvinnorna av tvång, observera ej frihet, blivit belagda med. Men lika väl är det begränsningar som att kvinnor inte med självklar rätt kan röra sig fritt i hela världen på grund av religiösa eller kulturella dogmer som i allt väsentligt endast riktar sig till att begränsa kvinnors frihet.

På samma sätt är det en begränsning för HBT-personers möjlighet att röra sig i världen där deras livsstil bespottas, föraktas, fängslas eller till och med leder till att en dödsdom uttalas över dem.

Antingen av kulturella dogmer eller av totalitära staters disrespekt för mänskliga rättigheter som tar sig uttryck i ren förbudslagstiftning.

Kanske låter det som en saga. Men det är enkelt att se framför sig hur Sverige har gått från att ha förbud mot romer och judar att komma till vårt land, från att ha reglerad handel, svält och massutvandring till USA till att ha blivit det rika i-land med invandring vi idag är. Det hör ihop och vår förändring har kommit via fri rörlighet, mänskliga rättigheter och rättsstatens principer.

Sverige är inget unikt exempel. Arbetet måste fokuseras på ökad fri rörlighet för alla människor i världen. En utopi måste bytas mot verkligt arbete och Centerpartiet har en given roll i att fortsätta arbetet med att riva murar som i dag sätter gränser för människors och varors rörlighet. Det arbete som gjorts inom Sverige och inom EU måste breddas och nå de länder som inte är en del av vår gemenskap men där människor när samma drömmar som vi om att kunna resa, jobba, bo och handla där de helst önskar.

Målet om en värld med fri rörlighet måste alltid stå högre än inskränkthet och protektionism. Endast i en värld med fri rörlighet kan fattigdom utrotas och alla människor ges möjligheten att ta makten över sitt eget liv. Centerpartiets uppdrag är stort och kräver hårt arbete men vi har en given roll som fanbärare i det arbetet.

Arbetet med en fungerande migration handlar också om ett ansvarstagande när personer kommer till Sverige. Vi har under de senaste åren med den nya instans- och processordningen fått en större rättssäkerhet och Centerpartiet har medverkat till den utredning (Ju 2007:12 Utvärderingsutredningen) som gjorts för att än mer stärka rättssäkerheten och få systemet att fungera så som vi i riksdagen avsåg när lagen antogs.

Det finns delar i detta som vi behöver stärka än mer. Från Centerpartiets sida vill vi dock förstärka morötterna för att komma in i det svenska samhället i stället för att använda piskor och försvåra det arbetet. Vi anser också att vi under den kommande mandatperioden måste arbeta mer med att få ett värdigt mottagande att fungera där vi inte för migranter till förvar utan till en värdig position i väntan på beslut.

Centerpartiets förslag att underlätta rörligheten

Arbetskraftsinvandring

Centerpartiet anser att arbetskraftsinvandringen behöver utvecklas med ytterligare liberaliseringar som underlättar rörligheten. Därför vill Centerpartiet:

- avskaffa kravet på koppling till ett visst slag av arbete när en person som kommit till Sverige som arbetskraftsinvandrare vill byta arbete. Idag får en arbetskraftsinvandrare endast söka nya jobb inom samma slags arbete som det ursprungliga uppehållstillståndet gällde för.

- avskaffa kravet på fackens avtalsgranskning i beslut om arbetstillstånd. Avtalsgranskning bör alltid ske om antingen arbetstägaren eller arbetsgivaren önskar det, men det bör inte vara ett krav för att få arbetstillstånd.
- göra det möjligt för den som befinner sig i landet som student att få arbetstillstånd för att starta företag utan att som idag först behöva vända hem och göra ansökan från hemlandet.

Medborgarskap

Centerpartiet anser att medborgarskapet är en oerhört viktig del i integrationsprocessen för den som är nyanländ till Sverige. Vi vill söka morötter och drivkrafter som kan leda till ett ännu snabbare medborgarskap. Centerpartiet vill därför:

- att den som haft heltidsjobb i två år ska kunna ansöka om medborgarskap. Det är ett sätt att skapa morötter i stället för piskor och minska tiden i väntan till att bli medborgare i Sverige.

Asylprövning & mottagande

De mjuka värdena i flyktningmottagandet behöver stärkas. Vi har under den gångna mandatperioden fått en större rättssäkerhet för asylsökande, vilket är positivt. Centerpartiet vill:

- att nästa mandatperiod kännetecknas av ett ökat politiskt fokus på det värdiga mottagandet, samarbetet med frivilligorganisationer, den lokala förankringen och ökad aktivitet för dem som söker asyl.

I takt med att rörelserna över gränserna blir allt fler borde en person som redan fått uppehållstillstånd inte behöva söka på nytt vid ett återvändande till Sverige om inte särskilda skäl föreligger. Centerpartiet vill därför:

- att den som har beviljats uppehållstillstånd i landet ska kunna behålla det även om personen i fråga återvänder till sitt hemland och därefter kommer tillbaka till Sverige.
- se över behovet av användandet av tillfälliga uppehållstillstånd. Det finns anledning att minska användandet av tillfälliga uppehållstillstånd till förmån för permanenta uppehållstillstånd.

Den som sökt asyl och fått avslag men överklagat beslutet får idag inte delta i undervisning och andra aktiviteter. Väntan kan bli lång och tiden till överklagan kan bli mycket svår. Kunskap är aldrig tungt att bära och aktivitet är i alla lägen att föredra framför passivitet. Centerpartiet vill därför:

- öppna för aktivitet i väntan på beslut i överklagat ärende.

Idag utser Migrationsverket ombud till asylsökande. Vi har ingen anledning att tro att Migrationsverket inte tar arbetet på fullaste allvar och ger det högsta prioritet. Det finns dock en rättsproblematik i att den myndighet som är ena parten i målet också utser den andra partens ombud. Centerpartiet vill därför:

- utreda vilken myndighet som kan vara lämplig att överta den uppgiften från Migrationsverket.

Centerpartiet välkomnar den kartläggning som nu ser över begreppet *Synnerligen ömmande omständigheter*. Praxis och uttolkning av lagtextens skrivning blev snävare än förutsett. Centerpartiet vill därför:

- genomföra en lagändring så snart som möjligt efter kartläggningens slut.

Det är allvarligt att Migrationsverket inte upplever att de har tillräckligt tydliga direktiv för att kunna använda sig av undantaget i Dublinförordningen så att framförallt barn inte behöver återsändas till första landet. Centerpartiet vill därför:

- förtydliga skrivningarna så att det klarläggs att Migrationsverket ska använda sig av undantaget mot att skicka tillbaka asylsökande till första landet om detta land bryter mot grundläggande internationella åtaganden och inte uppfyller FN:s mottagandekrav.

I takt med att vi äntligen kraftigt har kortat handläggningstiderna av migrationsärenden finns farhågor om att processen i vissa fall går så fort att tillgången på kompetenta ombud inte hinner säkerställas. Centerpartiet vill därför:

- se över hur vi kan säkerställa kravet på bra ombud till asylsökande och överväga att tillföra resurser för att ytterligare stärka tolkinsatserna.

Anhöriginvandring

Det är självklart att en del av dem som kommer till Sverige gärna skulle vilja ta hit någon anhörig som inte själv har skyddsstatus och som inte faller under dagens regleringar om anhöriginvandring. Centerpartiet vill därför:

- öppna för möjligheten att låta migranter välkomna ytterligare anhöriga till Sverige om de ekonomiskt kan garantera deras uppehälle.

Ensamkommande flyktingbarn

För att säkerställa att det finns åtminstone ett juridiskt företräderskap för de ensamkommande flyktingbarnen behöver vi se över systemet med gode män. Centerpartiet vill därför:

- tillföra resurser till de kommuner som har mottagande av ensamkommande flyktingbarn så att de direkt vid ankomsten får en god man tilldelad sig.

Gömnda och papperslösa

Centerpartiet välkomnar utredningarna om vård och skola för papperslösa och gömda. Vi anser att detta är en mänsklig rättighet. Vård och utbildning ska inte användas som instrument i upprätthållandet av en reglerad invandring. Centerpartiet vill därför:

- att vård skall ges till gömda och papperslösa utan att de skall åläggas att betala kostnaderna ur egen ficka.

EU:s migrationspolitik

Centerpartiet anser att framtagandet av en gemensam migrationspolitik på EU-nivå innebär en historisk möjlighet att lyfta golvet för hela EU:s migrationspolitik och säkerställa ett rättssäkert

och värdigt flyktingmottagande i hela EU. Det arbetet kommer att ta lång tid men de senaste årens hantering av migranter i flera av medlemsländerna har tydligt visat på det skriande behovet av en samordning och förbättring av migrationspolitiken och en förstärkning av rättsgrunderna för migranter. Centerpartiet vill därför:

- se en fördjupad samordning och förbättring av migrationspolitiken i EU, med möjlighet att ställa stater som bryter mot internationella konventioner och regleringar inför domstol.

Ett av de största problemen för att nå en ökad rörlighet för de som befinner sig på flykt är att det saknas lagliga vägar in i EU. Den som är på flykt får inget visum och utan visum är det inte lagligt att vistas inom EU. Det innebär att de flesta flyktingar måste anlita flyktingsmugglare för att kunna ta sig in i EU för att söka asyl. Centerpartiet vill därför:

- att Sverige verkar för att EU söker finna lagliga vägar in till EU.
- att möjligheten att söka asyl vid utlandsmyndigheter ses över.

Centerpartiet välkomnar EU:s arbete med framtagandet av Blue Card-systemet. Det finns dock ingen anledning att begränsa arbetskraften till endast så kallad kvalificerad arbetskraftsinvandring. Centerpartiet vill därför:

- att EU:s arbete med ett Blue Card-system utvidgas till ett Green Card-system enligt svensk arbetskraftsinvandringsmodell.

Kvotflyktingar

Många av dem som befinner sig i den största nöden har inte resurser att kunna ta sig ur de flyktingläger de befinner sig i. En sådan grupp är kvotflyktingar. Sverige tar i dag ett stort ansvar för mottagande av kvotflyktingar i relation till andra länder men det behöver ökas. Samtidigt måste vi inom ramen för EU få övriga medlemsländer att ta ett större ansvar. Centerpartiet vill därför:

- öka Sveriges mottagande av kvotflyktingar.
- verka för att samtliga EU:s medlemsländer förbinder sig till ett ökat mottagande av kvotflyktingar.

Avvisning av Romer

Centerpartiet ser med stor oro på polismyndighetens avvisningar av Romer till Östeuropa med motiveringen att de inte har ärlig sysselsättning. Vi är inte heller trygga med de förtydliganden som Rikspolisstyrelsen har gett till polismyndigheterna där organiserat tiggeri eller hotfullt tiggeri anges som skäl till avvisning. Centerpartiet vill därför:

- skyndsamt se över hanteringen och om behov föreligger återkomma med förtydligande av lagen.

Fredrick Federley
Migrationspolitisk talesperson (C)